

Handläggare:
Ann-Kristin Sandebjer
Lena Tengvall
Telefon: 08- 508 25 407/408

Till
Socialnämnden

Funktionshinderinspektörernas årsrapport avseende verksamhetsår 2011

Förvaltningens förslag till beslut

1. Socialnämnden godkänner för egen del funktionshinderinspektörernas årsrapport
2. Socialnämnden överlämnar föreliggande rapport till kommunstyrelsen

Gillis Hammar
Förvaltningschef

Fredrik Jurdell
Avdelningschef

Sammanfattning

Barns rättigheter har varit ett genomgående tema under året för inspektörerna i samband med granskningen av barn- och ungdomsboende enligt LSS 9§8. Insatsen ges till c:a 100 barn i Stockholms stad, varav 39 omfattades av granskningen som utfördes vid 14 boenden. Arbetet har genomförts utifrån Socialstyrelsens fem kvalitetsområden, där resultaten presenteras i tre nivåer. Barnen i de aktuella verksamheterna fick överlag ett gott och respektfullt bemötande. Hemlika förhållanden, vilket framhålls som ett kvalitetskriterium i lagstiftningen, kan anses råda i ungefär hälften av verksamheterna. Kompetenskrav saknas för baspersonal, vilket får betydelse för kvaliteten i ett boende. Rutiner för Lex Sarah och brandsäkerhet behöver utvecklas och kunskaper om alternativ kommunikation stärkas i vissa verksamheter. Det framgår även av granskningsresultatet att det inom myndighetsutövningen är ett

utvecklingsområde att efterfråga och inkludera barns synpunkter i utredningar och uppföljningar. Socialförvaltningen har hållit utbildningsdagar och bedriver ett utvecklingsarbete kring utrednings- och informationsmaterial som ska fungera som stöd för barnhandläggarna i staden.

Av de utförare inom området som Stockholms stad anlitar är c:a 10 % anslutna till lagen om valfrihetssystem (LOV). Inspektörernas bedömning är att fler anordnare skulle behöva ansluta sig för att valfriheten ska få bättre genomslagskraft. Den aktuella insatsen (LSS 9§8), kan även ges som boende i familjehem, vilket är ett sällan använt alternativ i Stockholms stad. En enkätundersökning som inspektörerna genomfört över staden visar att skälen till detta varierar och inspektörerna menar att frågan skulle kunna belysas ytterligare, för att tillföra brukarna fler valmöjligheter.

Under året har erfarenhetsutbyte skett med lokala intresseorganisationer och angelägna frågor för respektive målgrupp har presenterats för inspektörerna. Det pågående granskningsarbetet omfattar boendestöd enligt SoL till personer inom socialpsykiatri och neuropsykiatri med fokus på brukarinflytande. Inspektörerna kommer även att uppmärksamma målgruppens tillgång till kognitiva hjälpmedel. Nästkommande granskningsområde presenteras i samband med tertiärrapport 1 där prioriterade områden är vuxenboende enligt LSS och SoL. Under senare delen av 2012 planeras uppföljningar av vissa tidigare granskningar.

Bakgrund

Funktionshinderinspektörernas uppdrag innebär att granska kvaliteten i biståndsbedömda insatser enligt socialtjänstlagen (SoL) och lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS), omfattande alla åldersgrupper inom funktionshinderområdet, inklusive socialpsykiatri. Arbetet utgår från Socialstyrelsens fem kvalitetsområden och utförs enligt en framtagen granskningsmodell som anpassas för varje specifik insats. Granskningarna belyser en insats i taget genom ett strategiskt urval för att bevaka likställigheten över staden. Även granskning av myndighetsutövning kopplad till insatsen genomförs vid flera metodiskt utvalda stadsdelsnämnder. Återkopplingar sker i dialogform till chefer, personal och i möjligaste mån till brukarna i syfte att bidra till verksamheternas kvalitetsutveckling. Uppdraget har ett generellt brukarperspektiv, vilket medför nära kontakter med brukarorganisationer och handikappråd.

Ärendet

Funktionshinderinspektörerna för Stockholms stad överlämnar härmed årsrapport avseende verksamhetsår 2011.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts vid avdelningen för stadsövergripande sociala frågor.

Inspektörsarbetet

Barns rättigheter har varit ett genomgående tema i samband med granskning av barn- och ungdomsboende enligt LSS 9§8. Insatsen ges till c:a 100 barn i Stockholms stad, varav 39 omfattades av granskningen som utfördes vid 14 boenden belägna i Stockholms län.

Granskningsresultat

Barnen i de aktuella verksamheterna fick överlag ett gott och respektfullt bemötande. Inspektörerna menar, utifrån en helhetsbedömning, att ungefär hälften av de granskade verksamheterna kan anses vara hemlika i enlighet med lagstiftningens intentioner. I granskningsrapporten har resultaten i övrigt presenterats i tre olika nivåer. De välfungerande verksamheterna som erhöll högre nivåer har ett arbetssätt som kan beskrivas i termer som att vara steget före eller arbeta förebyggande. Förekomst av begränsningsåtgärder som låsta dörrar och grindar, gavs låg nivå, då de inskränker barnens rättigheter och är tydliga exempel på situationer där regelverk och rutiner är otillräckliga. I vissa verksamheter uppmärksammades även, i samband med granskning av dokumentation, att tydliga rutiner för att hantera Lex Sarah-situationer behövde utvecklas. Det framgår därmed tydligt att det systematiska kvalitetsarbetet behöver bedrivas och utvecklas på alla nivåer i en verksamhet för att få effekt i det dagliga arbetet. De flesta verksamheter behöver utveckla rutiner för brandsäkerhet och vissa verksamheter saknar tillräckliga kunskaper om alternativ kommunikation.

Inspektörerna har noterat att personal som saknar adekvat utbildning förekommer i olika omfattning inom samtliga granskade verksamheter. Personalens kompetens och arbetsmetodik har en avgörande betydelse för kvaliteten i boendet och inspektörerna menar att utbildningsnivå och kompetensutveckling är angelägna frågor att uppmärksamma. Lagstiftningen ställer inga tydliga kompetenskrav på baspersonal i barn- och ungdomsboenden, däremot finns krav på högskoleutbildning för chefsbefattningar inom enskilt drivna verksamheter. Socialstyrelsen arbetar med att ta fram allmänna råd med avseende på vilken

kompetens baspersonal behöver ha i verksamheter som riktar sig till personer med funktionsnedsättning, både inom LSS och SoL. Ett material vad gäller yrkeskrav för medarbetare inom funktionshinderområdet har även tagits fram inom projekt Carpe.¹ Materialet kan även användas för planering och administration samt utveckling av arbetsplatsen vilket ger en bra plattform för att skapa delaktiga medarbetare.

Granskningen av myndighetsutövning visar på att tydliga rutiner behöver utvecklas för att tillvarata barnets rättigheter på ett formaliserat sätt. En central aspekt som framträtt under granskningsarbetet och som behöver klargöras är ansvarsfrågan kring information till barnet angående den planerade insatsen. Att uppföljningar av insatsen sker regelbundet är viktigt ur kvalitets- och rättsäkerhetssynpunkt. I de aktuella ärendena var det mest förekommande att uppföljning endast genomfördes en gång per år, vilket inte kan anses som tillräckligt. I dokumentationen av uppföljningar framkom inte heller klart om och hur barnet deltagit. Arbetet vid socialförvaltningen med utveckling av en DUR-mall för barnärenden är ett steg i att inkludera barns synpunkter i samband med handläggning. Ett enhetligt informationsmaterial, riktat till barn med funktionsnedsättning, ingår som ytterligare ett led i detta utvecklingsarbete.

Inspektörerna inbjöd stadens chefer och handläggare till en temaeftermiddag utifrån barns rättigheter där även resultat från granskningen av barn- och ungdomsboende presenterades. Temat fördjupades ur olika perspektiv med hjälp av representanter från BRIS,² Socialstyrelsen och RBU.³ Genom BRIS-ombudet poängterades bl. a. rätten för funktionshindrade barn att vara barn som alla andra. Socialstyrelsens representant informerade om kommande föreskrifter och allmänna råd samt handbok avseende barn- och ungdomsboende enligt LSS.

Av de utförare som Stockholms stad anlitar är endast c:a 10 % anslutna till lagen om valfrihetssystem (LOV), vilket medför att brukarna har få alternativ att välja mellan. Fler anordnare skulle behöva ansluta sig för att valfriheten ska få bättre genomslagskraft.

Familjehem

Den aktuella insatsen (LSS 9§8), kan även ges som boende i familjehem, vilket är ett sällan använt alternativ i Stockholms stad. En enkätundersökning som inspektörerna genomfört visar att skälen till detta varierar och inspektörerna menar

¹ <http://www.projektcarpe.se>

² Barnens rätt i samhället

³ Riksförbundet för rörelsehindrade barn och ungdomar

att frågan skulle kunna belysas ytterligare för att tillföra barnen och deras företrädare fler valmöjligheter. Inspektörerna menar att familjehem kan ses som ett alternativ för att skapa bättre förutsättningar för de enskilda barnen att *leva som andra*, vilket betonas i LSS§5. För att säkerställa kvaliteten i familjehemmen är det nödvändigt att ge anpassad utbildning och adekvat stöd, där såväl socialtjänst som habilitering liksom övriga insatser från landstinget kan behövas. Ytterligare en aspekt av barnperspektivet som framkommit i olika sammanhang under granskningsarbetet är att det inom individ- och familjeomsorgen återfinns ett okänt antal placerade barn med särskilda behov. Det finns inga samlade uppgifter ifall dessa barn erhåller eller har behov av insatser på grund av sin funktionsnedsättning, då kartläggning saknas.

Kontakter med intresseorganisationer

Under året har erfarenhetsutbyte skett med lokala intresseorganisationer och angelägna frågor för respektive målgrupp har presenterats för inspektörerna.

Kvalitet

Inspektörernas arbete utgår från den lagstiftning som styr socialtjänstens alla verksamheter där det framgår att kvaliteten systematiskt och fortlöpande ska utvecklas och säkras. Kravet på god kvalitet gäller både enskild och offentlig verksamhet på alla nivåer och omfattar strukturinriktade, allmänt inriktade och individinriktade insatser. Bemötandet av enskilda personer lyfts fram då kärnan i det sociala arbetet är själva klientarbetet och en förtroendefull samverkan mellan den enskilde och socialtjänstens personal är av stor vikt för kvaliteten.⁴ Av betydelse för inspektörernas fortsatta arbete är de nya föreskrifterna och allmänna råden om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete i hälso- och sjukvård, tandvård, socialtjänst och verksamhet enligt LSS,⁵ som infördes den 1 januari 2012. Inspektörernas granskningsmodell kommer att anpassas i berörda delar till förändringarna i ledningssystemet. Tydligare krav på riskanalys och egenkontroll införs med syfte att systematiskt förbättra verksamheten vilket inspektörerna ser som en angelägen kvalitetsutveckling utifrån gjorda erfarenheter.

Kvalitetsutveckling pågår även inom staden med bl.a. framtagande av ett program för kvalitetsutveckling samt utveckling av *Öppna jämförelser och Jämför service*. Stadens juridiska avdelning arbetar gemensamt med socialförvaltningen och äldreförvaltningen med att ta fram stadsgemensamma riktlinjer för lex Sarah. I

⁴ God kvalitet i socialtjänsten -om ledningssystem för kvalitet i verksamhet enligt SoL, LVU, LVM och LSS.

⁵SOSFS 2011:9(M och S) *Ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete*

avvakten på kommunfullmäktiges beslut har stadsdelsnämnderna utarbetat preliminära rutiner och utsett en eller flera Lex Sarahansvariga personer.

Pågående arbete och planering 2012

Det pågående inspektörsarbetet omfattar boendestöd enligt SoL till personer inom socialpsykiatri och neuropsykiatri. Arbetet fokuserar på brukarinflytande och kommer även att uppmärksamma målgruppernas tillgång till kognitiva hjälpmedel. De stadsdelsnämnder som valts ut för granskning är: Hägersten-Liljeholmen, Kungsholmen, Skarpnäck och Spånga-Tensta. Granskningen beräknas att vara genomförd och sammanställd till juni månad 2012.

Plan för kommande granskningsområde kommer, efter samråd med KS råd för funktionshinderfrågor, att presenteras i samband med tertialrapport 1, där prioriterade områden är vuxenboende enligt LSS och SoL. En systematisk uppföljning av vissa av de granskade verksamheterna kommer att genomföras under hösten och presenteras i årsrapport för 2012.

Bilaga

1. Funktionshinderinspektörernas årsrapport verksamhetsår 2011